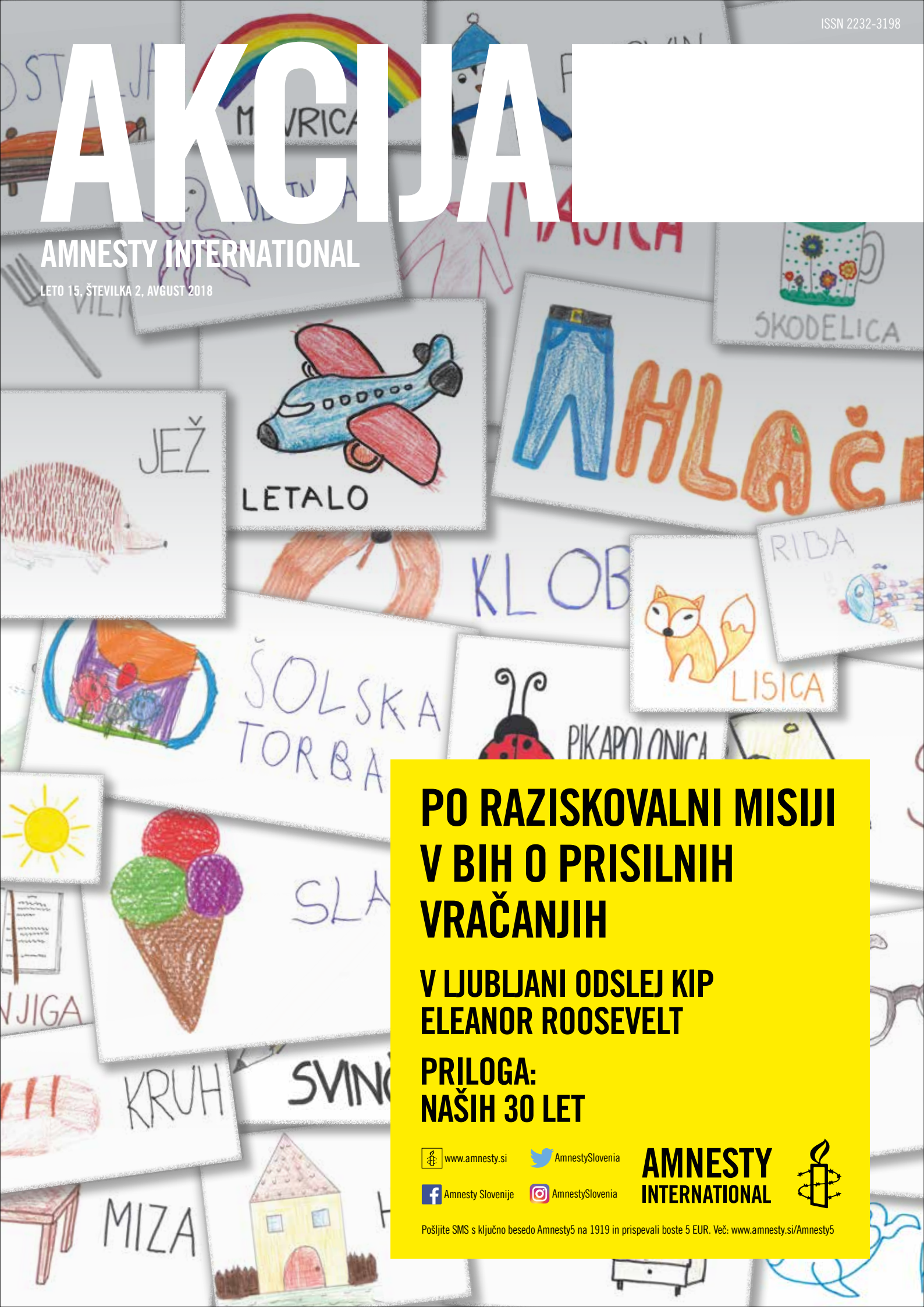

AKCIJA

AMNESTY INTERNATIONAL

LETO 15, ŠTEVILKA 2, AVGUST 2018

PO RAZISKOVALNI MISIJI V BIH O PRISILNIH VRAČANJIH

V LJUBLJANI ODSLEJ KIP
ELEANOR ROOSEVELT

PRILOGA:
NAŠIH 30 LET

www.amnesty.si

AmnestySlovenia

Amnesty Slovenije

AmnestySlovenia

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

Pošljite SMS s ključno besedo Amnesty5 na 1919 in prispevali boste 5 EUR. Več: www.amnesty.si/Amnesty5

- 03 AKCIJI NA POT
SEZNAMI
- 04 AKTUALNIK
- 06 POD ŽAROMETOM

POGOVOR PO RAZISKOVALNI MISIJI V BIH: SLOVENIJA PRISILNO VRAČA NEKATERE PROSILCE ZA AZIL

- 09 »MOJI NAJBOLJŠI PRIJATELJICI GROZI DEPORTACIJA V AFGANISTAN«

- 10 70 LET SPLOŠNE DEKLARACIJE ČLOVEKOVIH PRAVIC: V LJUBLJANI ODSLEJ DOPRSNI KIP ELEANOR ROOSEVELT

- 12 INTERVJU S ČRTOMIRJEM ZAVAŠNIKOM: »NEKAJ JE PREDPISE BRATI, NEKAJ POVSEM DRUGEGA PA RAZUMETI«

- 15 TEHNOLOGIJA IN PRAVICA DO DELA: AVTOMATIZIRANO DELO

- 16 KAJ JE J.K. ROWLING NAUČILO DELO PRI AMNESTY?

- 17 PISANA DRUŠČINA SUPER SODELAVCEV: PREDSTAVITEV LJUBLJANSKE IN CELJSKE EKIPE PROJEKTA OD VRAT DO VRAT

VRTIMO SVET

- 18 ŠPANSKI »NAPAČNI RECEPT«: POSLEDICE VARČEVALNIH UKREPOV NA PRAVICO DO ZDRAVJA

- 19 PRAVICA DO ZBOROVANJA NA POLJSKEM: MIRNI PROTESTNIKI NA UDARU, DESNIČARSKE IN NACIONALISTIČNE SKUPINE NE

AKTIVIZEM

- 20 POGOVOR Z NOVO SODELAVKO ŠOLE ČLOVEKOVIH PRAVIC: MLADINSKE SKUPINE KOT UČILNICE AKTIVNEGA DRŽAVLJANSTVA

- 21 POT OB ŽICI 2018

PISMA REŠUJEJO ŽIVLJENJA

- 22 ZBERITE PODPISE ZA MILPAH!

- 23-24 SPLOŠNA DEKLARACIJA ČLOVEKOVIH PRAVIC

SREDINA

NAŠIH 30 LET

Zaradi ohranjanja neodvisnosti in nepristranskosti za naše delo proti kršitvam človekovih pravic ne sprejemamo denarja od države. Državna sredstva sprejemamo le za posamezne projekte učenja človekovih pravic.

Akcija izhaja do 3-krat letno. Urednica: **Metka Naglič**. Oblikovna zasnova: **Marko Kadić**. DTP: **RumenaPika**. Tisk: **Evrografis**. Naklada: **8000**. ISSN: 2232-3198
 AI Slovenije, Dunajska 5, 1000 Ljubljana. Tel.: 01 426 93 77; faks: 01 426 93 65.
 E-pošta: amnesty@amnesty.si Splet: www.amnesty.si TRR: 1010-0005-1940-973
 Stališča avtorjev, objavljena v Akciji, niso nujno tudi stališča AI.

SEZNAMI

V najbolj vročem poletnem tednu doslej se je na mojem seznamu obveznosti znašel tudi ta uvodnik. Seveda ne nameravam pisati o tem seznamu ali onem pomečkanem v žepu hlač, z nakracanimi besedami olje, milo in mleko. Kakšen teden nazaj je moja pozornost pritegnil drugačen seznam, ki ga je objavil eden od slovenskih portalov.

Na njem so se znašla imena zaposlenih na slovenskih sodiščih, ki nimajo slovenskih imen ali priimkov, za dobro mero pa so dodani tisti, ki si delijo priimek z nekom drugim od zaposlenih v teh institucijah, saj bi lahko bili v sorodu. Seznam, skopiran z nekega foruma, je sicer potegnjeno iz naftalina in vsebuje imena 843 posameznikov, ki so po mnenju avtorja članka odgovorni za situacijo v Sloveniji in so našo državo zavozili. Dokaz za to so, kot kaže, zgolj njihova imena in/ali priimki.

Julija sem imela v Varšavi, na globalni skupščini Amnesty International, priložnost govoriti s številnimi kolegi, ki so se v svojih državah znašli na raznoraznih seznamih, ker si drznejšo zagovarjati stvari, kot so univerzalnost človekovih pravic in enakopravnost vseh. V pogovoru sicer običajno poskušajo zmanjšati pomen tega, vendar v času, ko naše kolege zapirajo, jim prisluškujejo in njihova imena redno objavljajo na črnih listah, šale na ta račun postajajo vedno bolj grenke. »Varno pot« je ob slovesu pogosto zamenjala fraza »Pazi nase.«

Nazadnje sem jo izrekla mlademu Čečenu. On se je na seznamu skupaj z bratom znašel v času pogroma nad geji v Čečeniji. V Varšavi je praznoval to, da je prejel dokumente evropske države, ki mu je ponudila zatočišče. Po smrti brata kmalu po prihodu na varno je v njej ostal sam. Ostarele mame, ki živi v Rusiji, najverjetneje ne bo več videl in ne more ji pomagati. Poleg tega še vedno ni zares varen, saj so njegovi sorodniki izvedeli, v kateri državi živi. »Ko me najdejo, me bodo ubili,« pravi in skomigne z rameni. Človek je sicer čudno bitje. I. se je s to grožnjo sprijaznil. Ne dovoli, da bi ga to oviralo pri uživanju v malih stvareh, kot so čokoladni fondži s kupom neznancev, prijaznost učiteljice jezika njegove nove države ali skromen podaljšani konec tedna v tuji prestolnici.

Nimajo vsi sezname tako hudih posledic, tudi za strašenje z novim holokavstom se mi zaenkrat zdi še prezgodaj. Toda zaradi tega niso nič bolj nedolžni. Odlično opravljajo svojo nalogo ustvarjanja razkola, spodbujanja sovraštva in rušenja verodostojnosti. Skupaj s članki in izjavami, ki hujskajo proti posameznikom, skupinam ali organizacijam, ustvarjajo okolje, v katerem se nekaterim zdijo napadi na novinarje, sodnike ali akademike sprejemljivi in opravičljivi. Takšni napadi segajo vse od žaljivih in grozilnih sporočil v virtualnem svetu do verbalnih in fizičnih obračunavanj ter celo umorov v resničnosti. Seveda skrajna dejanja potem vsi ostro obsojajo.

Niso pa vsi sezname slabi. Te dni je Amnesty International Slovenije Mestni občini Ljubljana predala doprsni kip Eleanor Roosevelt, ki je bdela nad sestavljanjem dokumenta, ki vsebuje seznam osnovnih pravic, ki pripadajo človeku z rojstvom. 70 let kasneje Splošna deklaracija človekovih pravic predstavlja enega od temeljev dela naše organizacije.

Hiter pregled njenih členov sicer pokaže, da so v jubilejnem letu te pravice še daleč od univerzalnih. Kvečjemu ravno nasprotno. Zadnja leta nam tudi niso pokazala le, da napredek ni samoumeven, ampak tudi, da nobena družba, še tako demokratična, ni odporna na nazadovanje. Na srečo je po svetu dovolj posameznikov in organizacij, ki jih strah pred seznamami ne ustavi pri uveljavljanju tega, da smo vsi rojeni svobodni in z enakim dostojanstvom ter pravicami. Vsaj s tega vidika so takšni sezname precej neučinkoviti.

Sabina Živec,
predsednica Amnesty International Slovenije

Foto: Ana Val

»Varno pot« je ob slovesu pogosto zamenjala fraza »Pazi nase.«

Na globalni skupščini smo se s fotopeticijo zavzeli za izpustitev častnega predsednika turške Amnesty Tanerja Kiliča.

Na julijski globalni skupščini smo se zahvalili dosedanjemu generalnemu sekretarju Salilu Shettyju, ki je bil na tem položaju od leta 2010 (levo na fotografiji). Pozdravili pa smo novega – Kumija Naidooja, ki prihaja iz Južne Afrike in je že deloval v številnih vodstvenih vlogah, med drugim tudi pri Greenpeaceu.

Delegacija slovenske Amnesty na globalni skupščini.

NA ZBORU ČLANOV IZVOLJEN NOV IZVRŠNI ODBOR

NA MAJSKEM ZBORU ČLANOV SMO POTRDILI FINANČNO IN VSEBINSKO POROČILO ZA 2017 TER FINANČNI IN VSEBINSKI NAČRT ZA 2018. MED DRUGIM SMO SPREMINJALI TUDI STATUT DRUŠTVA, KI PA GA BOMO MORALI PO ODZIVU UPRAVNE ENOTE ŠE NEKOLIKO DOPOLNITI IN GA BOMO VNOVIČ OBRAVNAVALI NA ZBORU ČLANOV PRIHODNJE LETO.

V izvršni odbor, ki med dvema letnima zboroma članov v imenu članstva nadzira delo organizacije, so bili izvoljeni: predsednica Sabina Živec, blagajnik Janez Kozamernik ter člani Denis Švigelj, Špela Repič in Dragan Barbutovski. Z izjemo slednjega so bili vsi v izvršnem odboru že v prejšnjem mandatu, a tudi Barbutovski nas dobro pozna: v 90. letih prejšnjega stoletja je že 10 let aktivno sodeloval s slovensko Amnesty, večinoma je bil član izvršnega odbora, pa tudi njegov predsednik.

V nadzorni odbor so bili izvoljeni Zlatko Bojanovič, Primož Kunaver in Grega Milčinski; v disciplinsko komisijo pa Luka Čavka, Alenka Mrakovčič in Romana Zidar.

Pri vseh gre za prostovoljne, neplačane funkcije. Čestitke k izvolitvi in hvala za vaš čas in energijo.

pravice, spoštuj moje dostojanstvo. Sklop 4: Pravice beguncev in migrantov so človekove pravice).

Namenjen je vsem, ki bi se želeli naučiti več o pravicah beguncev in migrantov ter si pridobiti znanja za zagovarjanje teh pravic. Priročnik vsebuje osnovne informacije o pravicah beguncev in migrantov; za tiste, ki želijo izvedeti več, pa so na koncu posameznih poglavij podani dodatni viri. Na voljo je v angleščini, naložite si ga lahko s spletne strani naše Šole človekovih pravic (sola.amnesty.si/prirocniki.html).

Na tej povezavi najdete še več uporabnih priročnikov, med drugim še štiri iz zbirke Spoštuj moje pravice, spoštuj moje dostojanstvo: Priročnik o uporabi participatornih metod pri učenju človekovih pravic ter Sklopa 1 (Revščina in človekove pravice) in 2 (Pravica do ustreznega bivališča je človekova pravica) so prevedeni v slovenščino. V angleščini pa najdete tam še tretji sklop o spolnih in reproduktivnih pravicah.

MLADI JULIJA V PARIZU

V francoski prestolnici je med 21. in 25. julijem potekal Evropski sestanek mladih v Amnesty. Na njem se je zbralo 40 mladih aktivistk_ov iz 17 sekcij Amnesty iz Evrope. Organiziralo in vodilo ga je pet mladih aktivistk_ov, med njimi tudi naša Alenka Mrakovčič, ob pomoči nekaj zaposlenih v AI Francije, Belgije (FL) in na Mednarodnem sekretariatu. Taka srečanja so namenjena medsebojnemu povezovanju, deljenju izkušenj, veščin, dobrih praks in idej ter opolnomočenju mladih za še aktivnejše sodelovanje v gibanju. Nenazadnje pa tudi za njihovo vidnost in odgovornost pri odločanju in sooblikovanju gibanja AI!

PRVA GLOBALNA SKUPŠČINA JE POTEKALA V VARŠAVI

V začetku julija je v Varšavi potekala prva globalna skupščina Amnesty International – po lani sprejeti reformi upravljanja naše organizacije je ta oblika sestanka nadomestila dosedanje Zasedanje mednarodnega sveta. Tudi na tem sestanku smo se zbrale delegacije Amnesty z vsega sveta, sestavljene iz članstva in zaposlenih. V imenu slovenske Amnesty so se globalne skupščine udeležile Sabina Živec, predsednica, ter

dve predstavnici zaposlenih: direktorica Nataša Posel in direktorica za kampanje in komunikacije Metka Naglič.

Na zasedanju smo med drugim obravnavali dva pomembna predloga, vezana na uničujoče posledice kriminaliziranja in omejevanja dostopa do splava ter kaznovanja ljudi, ki uporabljajo droge. Dogovorili smo se za posodobitev našega dosedanjega stališča do splava, ki ni naslavljal vseh njegovih vidikov. Amnesty ne bo zahtevala le njegove dekriminalizacije, ampak tudi dostop do varnega in zakonitega splava, ki v celoti zagotavlja spoštovanje pravic žensk, deklet in ljudi, ki lahko zanosijo. Splavi v nevarnih razmerah ostajajo eden od vodilnih vzrokov maternalnih smrti v svetu; po ocenah se vsako leto izvede 25 milijonov nevarnih splavov.

Izglasovali smo tudi novost: Amnesty bo pripravila svoje prvo stališče do tega, kako naj države naslavlajo izzive človekovih pravic v povezavi z drogami. Predlagano stališče poziva k preobratu držav od trenutnega poudarka na kriminalizaciji do pristopa, ki v svoje središče postavlja zaščito zdravja in pravic ljudi.

Na podlagi na globalni skupščini dogovorjenih načel in usmeritev bomo v Amnesty zdaj pripravili podrobnejši stališči za obe omenjeni področji, ki bosta temelj za naše prihodnje delo.

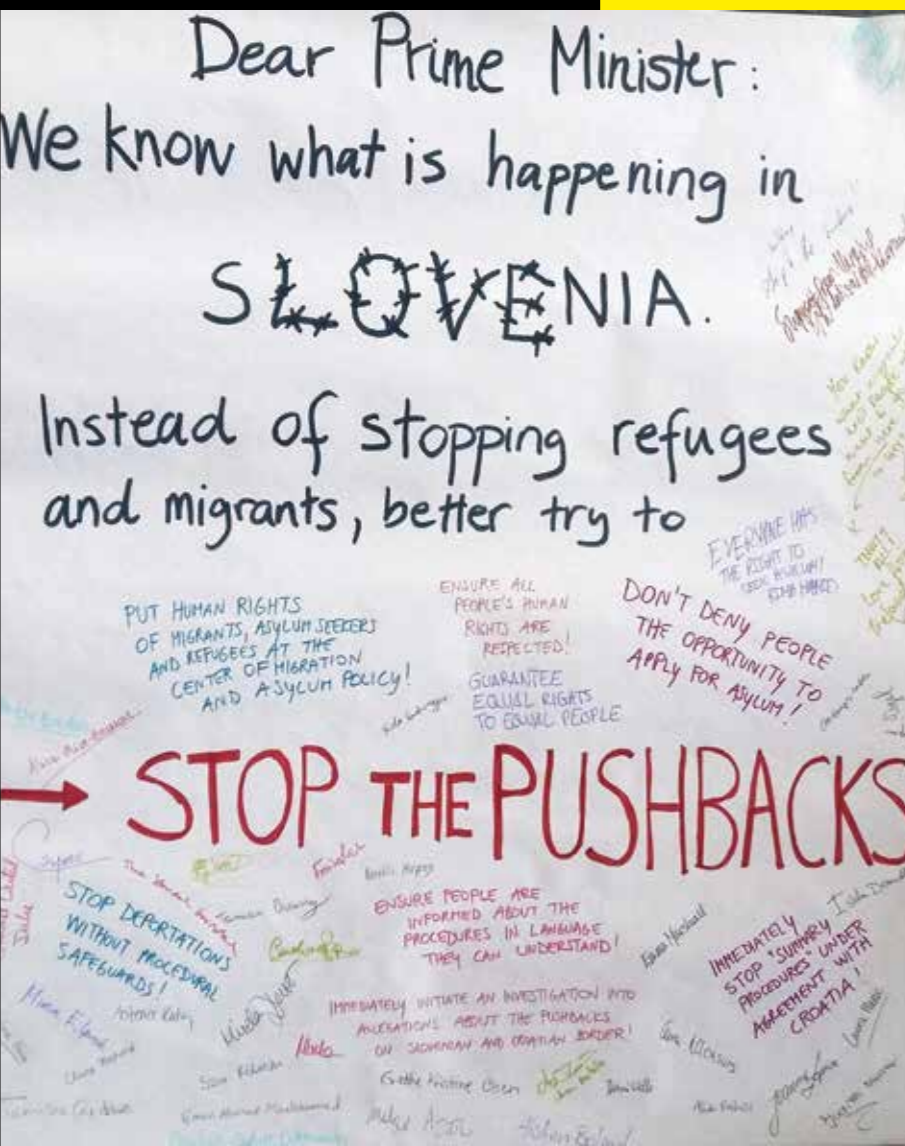
SPREMEMBE V PISARNI

Od maja v slovenski Amnesty ni več zaposlena Ana Čemažar, ki je bila z nami, z eno krajšo prekinitvijo, že od začetka leta 2011. V tem času je delala predvsem na področjih učenja človekovih pravic in komunikacij, med drugim je napisala tudi številne članke za to revijo.

Simona Kovačiča, ki je do konca lanskega leta delal na zbiranju sredstev, pa je nadomestila Petra Kocjan, ki se trenutno še posebej posveča delu na naši bazi podatkov. S Petro se že poznamo, saj je za nas občasno delala že pred leti.

Simonu in Ani želimo vse dobro na novi poklicni poti; Petri pa vnovič izražamo dobrodošlico.

ZA VEČ NOVIC POJDI NA www.amnesty.si

Na spletni strani naše Šole človekovih pravic je na voljo vrsta priročnikov, ne le ti, ki so na tej fotografiji. Obiščite: sola.amnesty.si/prirocniki.html.

Petra, dobrodošla nazaj!

Na junijski paradi ponosa v Ljubljani smo razveselili številne, ki smo jim podarili našo »kronico«.

Na Evropskem sestanku mladih v Parizu so za slovenskega predsednika vlade pripravili ta apel v zvezi s prisilnimi vračnanji prosilcev za azil brez ustreznih postopkov s slovenske meje (glejte intervju, ki se začne na strani 6).

POGOVOR PO RAZISKOVALNI MISIJI V BIH SLOVENIJA PRISILNO VRAČA NEKATERE PROSILCE ZA AZIL

KONEC JUNIJA, PO POROČANJU V NEKATERIH SLOVENSkih MEDIJIH, DA NA SLOVENSKO-HRVAŠKI MEJI SLOVENSKA POLICIJA VRAČA LJUDI, KI ŽELIJO V SLOVENIJI AZIL, NA HRVAŠKO, TA PA NAPREJ V BOSNO, JE ŠTIRIČLANSKA EKIPA SLOVENSKE AMNESTY ODŠLA V VELIKO KLADUŠO IN BIHAĆ, DA BI PREVERILA NAVEDBE. PRIDOBILI SMO PRIČEVANJA VEČ KOT 70 LJUDI, PO VRNITVI PA JIH JE JERNEJA TURIN, NAŠA VODJA KAMPANJ IN TUDI ČLANICA TE RAZISKOVALNE MISIJE, ANALIZIRALA IN PRIPRAVILA POROČILO, KI KAŽE, DA RES PRIHAJA DO TAKIH PRISILNIH VRAČANJ.

Več o tej raziskovalni misiji in njenih izsledkih, nam je povedala v pogovoru.

Kaj je bila spodbuda za misijo v Bosno in Hercegovino?

Do nas so prišle zgodbe, ki jih je v Veliki Kladuši popisal novinar Dnevnika Uroš Škerl Kramberger. Ljudje so mu povedali, da so bili v Sloveniji, tukaj rekli, da bi radi azil, a so jih kljub temu slovenski policisti vrnili na Hrvaško. Istočasno je o tem v oddaji Globus na TV Slovenija poročal Boštjan Anžin. S tem se je izpostavil utemeljen sum, da so slovenske oblasti začele izvajati protipravna vračanja in nezakonito omejevati pravico do vložitve prošnje za azil. Takoj smo vlado pozvali k preiskavi teh navedb in se odločili, da moramo tudi sami preiskati, kaj se dogaja in ali gre za osamljene primere ali sistematično ravnanje. Zato smo se med 26. in 28. junijem odpravili v Veliko Kladušo in Bihać v Bosni in Hercegovini, kjer smo vedeli, da »pristanejo« ljudje, ki so vrnjeni na Hrvaško.

Ali je to običajen način dela za Amnesty?

Ja, v Amnesty vedno najprej sami dobro preverimo dejstva in zberemo dovolj informacij, na podlagi katerih lahko pridemo do verodostojnih zaključkov. V tem primeru je to pomenilo, da smo poleg zbiranja in analize uradnih informacij morali tudi na teren, govoriti z ljudmi, ki so bili v Sloveniji, in zbrati več pričevanj, ki so nam skupaj pokazala sliko, kaj se dogaja. Je bilo pa novo za našo slovensko pisarno to, da smo prvič šli na raziskovalno misijo izven Slovenije. Prav tako smo prvič šli v tako veliki ekipi, kar se je izkazalo kot odlična odločitev, saj smo tako lahko v kratkem času govorili z ogromno ljudmi in si opravke porazdelili tako, da je vse potekalo gladko in smo se vsi lahko nemoteno osredotočali na svoje delo. Bili smo tudi res super ekipa.

Kako so potekale priprave na misijo?

Najprej smo zbrali čim več že dostopnih informacij, ki so nakazovale, kaj se dogaja. Na podlagi teh in naših raziskovalnih standardov smo nato pripravili vprašanja, na katera smo želeli odgovore, načrt, s kom želimo govoriti, kaj želimo preveriti ter se dogovorili za pomoč s prevajalcema za farsi in arabski jezik. Za logistiko (prevoz, hotel, zavarovanja) sta odlično poskrbela sodelavca Samo in Blaž.

S koliko ljudmi ste govorili?

Govorili smo s 74 ljudmi, vključno s 67 iskalci azila in migranti, predstavnico zdravstvenega doma v Veliki Kladuši, predstavnikom Rdečega križa v Bihaću, prostovoljci, ki pomagajo s hrano in oblačili, z lokalnimi prebivalci in policistom.

Kaj pomeni pravica do azila oz. mednarodne zaščite? Gre za pravico do začasne ali trajne zaščite (bivanja, socialnih pravic ...) v drugi državi, če je oseba morala pobegniti iz lastne države, ker je bežala pred spopadi ali je imela utemeljen strah pred preganjanjem (na primer zaradi svojega političnega udejstvovanja, spolne usmerjenosti, etnične ali verske pripadnosti ...).

Foto: Metka Naglič / AIS

V Bihaću v ruševinah dijaškega doma biva približno 600 ljudi. Med našim obiskom je bilo med njimi tudi precej otrok, mlajših od deset let. Prostori so natrpani, higijenski pogoji neprimerni. Na dvorišču je zgolj 8 tušev s hladno vodo in 14 mobilnih WC-jev.

Kako so ljudje, ki ste jih intervjuvali, sprejeli vašo navzočnost?

Kot da so komaj čakali, da lahko nekemu povedo, kaj se jim je zgodilo v Sloveniji in na Hrvaškem.

Kaj so potrdila pričevanja?

Da so v juniju številne ljudi slovenski policisti prisilno vrnili na Hrvaško, brez ustreznega postopka, skozi katerega bi ocenili, ali bodo ob vrnitvi v nevarnosti slabega ravnanja ali drugih kršitev človekovih pravic, in ne da bi se ti lahko pritožili proti vračanju. Veliko večino od teh, s katerimi smo govorili, so vrnili kljub temu, da so rekli, da bi radi azil, kar je v nasprotju s slovensko zakonodajo.

Zakaj je problematično, če se ljudi vrne nazaj, če želijo azil?

Tako mednarodno pravo, ki nas zavezuje, kot tudi slovenska zakonodaja dajeta ljudem pravico zaprositi za azil ter pravico do pravičnega in učinkovitega azilnega postopka. V Sloveniji o tem, ali je nekdo upravičen do azila (mednarodne zaščite), odloča pristojen oddelek na ministrstvu za notranje zadeve. Policisti sami nimajo pristojnosti, da bi odločali, ali je nekdo upravičen do azila ali ne, in ne smejo nikomur omejiti dostopa do azilnega postopka. Ko nekdo izrazi željo, da bi zaprosil za azil (recimo reče »azil« ali kaj podobnega), jim zakonodaja zapoveduje, da izpeljejo določen postopek in zabeležijo to izraženo namero posameznika, da bi zaprosil za azil, ter ga prepeljejo v izpostavo azilnega doma, kjer lahko to naredi. Nikakor ga ne smejo vrniti organom druge države in mu s tem onemogočiti, da zaprosi za azil. Takšne vrnitve so zakonite le, ko pristojni organ (ministrstvo za notranje zadeve in v primeru pritožbe sodišče) odloči, da posameznik ni upravičen do azila ali da je za obravnavo njegove prošnje za azil pristojna druga država. Te odločitve pa niso v rokah policije.

Ni pa res, da nihče ni mogel zaprositi za azil v Sloveniji, kajne?

Ne, 267 ljudem je v juniju uspelo vložiti prošnjo za azil (97 jih je sicer na to čakalo že konec maja). Pričanja pa kažejo, da dostop do azilnega postopka v juniju ni bil omogočen vsem. Da se je v tem mesecu praksa spremenila, kažejo tudi uradne številke. V juniju 2018 je ob zmanjšanju števila nedovoljenih prehodov drastično naraslo število vračanj na Hrvaško. Hkrati se je po policijskih podatkih drastično zmanjšalo število zabeleženih namer (registracijskih listov). Medtem ko je policija maja zabeležila, da je za azil »reklo« 61 odstotkov vseh ljudi, ki so nedovoljeno prečkali mejo, je junija po podatkih policije za azil »reklo« le 29 odstotkov vseh.

Kot problematično se je izkazalo tudi prevajanje v postopkih?

Da, preko pogovorov z iskalci azila smo spoznali, da ni problematično le, da ni vedno zagotovljenega prevajanja, pač pa so nam razburjeni pripovedovali tudi o grdem in nestrokovnem obnašanju posameznih prevajalcev. Povedali so, da so jih zmerjali, jim niso želeli povedati, kaj piše na dokumentih, ki so jih morali podpisati, jim lagali, da podpisujejo, da bodo šli v azilni dom, a so bili čez 20 minut predani hrvaškimi policistom ...

Kar 84 odstotkov beguncev v svetu gostijo regije v razvoju; razen nekaj izjem ekonomsko bogatejše države ne prispevajo svojega pravičnega deleža skrbi za ljudi, ki potrebujejo zaščito. Med njimi je tudi Slovenija, ki gosti majhno število begunk in beguncev in bi v duhu solidarnosti morala narediti več.

»MOJI NAJBOLJŠI PRIJATELJICI GROZI DEPORTACIJA V AFGANISTAN«

NAJBOLJŠO PRIJATELJICO 18-LETNE INGJERD Z NORVEŠKE LAHKO POLICIJA KADARKOLI PRIDRŽI IN DEPORTIRA V AFGANISTAN. GRE ZA 19-LETNO TAIBEH ABBASI. PROTI NJENI DEPORTACIJI SE BORIJO NJENI VRSTNIKI, AMNESTY IN ŠTEVILNI DRUGI.

Improvizirani kamp na travniku v Veliki Kladuši. S šotori, zdravili in oblačili jim pomagajo prostovoljci in lokalna skupnost.

Kaj konkretno so sogovorniki povedali o ravnanju hrvaške policije?

Da so nasilni, da jim poberejo denar in uničijo mobilne telefone. Kazali so nam modrice od udarcev, izbit zob, pripovedovali so, kako so jih obkolili in tepli. Hrvaški policisti jih ne predajo uradno organom Bosne in Hercegovine, pač pa jih pripeljejo v bližino meje in jih naženejo čez, včasih to podkrepijo še z udarci.

Kaj pa slovenska policija?

Kot glavni problem pri slovenskih policistih so izpostavili, da so ignorirali, ko so rekli »azil«, ali pa so jim rekli, da jih bodo peljali v azilni dom, pa so jih peljali na mejo in predali hrvaškemu policistu. Ob tem so jim napisali še plačilni nalog za nedovoljeno prečkanje meje, za kar osebe, ki zaprosijo za azil, ne bi smele biti kaznovane. Trije so opisali tudi slabo ravnanje, nekateri pa so povedali, da so bili policisti sicer OK in prijazni.

V kakih razmerah živijo v Bihaću in Veliki Kladuši?

V šotorih na polju, zapuščenih stavbah ali pod milim nebom. V Veliki Kladuši na vročem soncu, poplavnem polju, z improviziranimi tuši z mrzlo vodo (en dan na voljo nekaj ur za ženske, drug dan za moške), s prenosnimi WC-ji, ki so bili med našim obiskom neuporabni.

Kaj se te je najbolj dotaknilo?

Politike in ravnanja, kot da ne gre za ljudi. Pa občutek brezizhodnosti in vprašanje, kakšna prihodnost čaka te ljudi. Na tako pot se niso odpravili kar brez razloga, kar tako, tu pa jih pričakajo zaprta vrata in slabo ravnanje.

Kako je potekalo delo po vrnitvi v Slovenijo? Kako je bila vključena mednarodna Amnesty?

Po vrnitvi smo analizirali vse intervjuje in pridobili še uradne, predvsem številčne podatke, ki jasno kažejo na spremembo prakse. Odločili smo se, da izseke pričevanj, naše ugotovitve, relevantno pravo človekovih pravic in naše pozive slovenskim oblastem pripravimo in objavimo v kratkem poročilu. Pri tem smo ves čas sodelovali z mednarodnim sekretariatom v Londonu. Vsa poročila morajo namreč skozi več sit in potrditev različnih strokovnjakov in oddelkov – s tem zagotavljamo kvaliteto in verodostojnost vsega, kar rečemo.

Kako je potekala predstavitev poročila?

Poročilo smo predstavili na novinarski konferenci 19. julija. Udeležba in zanimanje je bilo zelo veliko in naše ugotovitve smo tako uspeli predstaviti precejšnjemu delu javnosti.

In kakšni so bili naslednji koraki?

Sestanek z državnim sekretarjem ministrstva za notranje zadeve Boštjanom Šeficem, ki zatrjuje, da do takih vračanj ne prihaja. Obljubil pa je, da bodo navedbe preiskali. Poročilo in naše pozive smo posredovali tudi poslankam in poslancem, drugim nevladnim organizacijam in Uradu varuha človekovih pravic.

Ali je Slovenija »posebna« v tem svojem ravnanju?

Žal se s tako imenovanimi pushbacki – protipravnimi prisilnimi vračaji srečujemo v zadnjih letih v več državah. Slovenija tudi ni posebna pri tem, da jih zanika.

Med pogovorom v kampu v Veliki Kladuši. Jerneja Turin (AIS) je na levi strani, ob njej Urša Regvar iz Pravno-informacijskega centra nevladnih organizacij, ki je bila na misiji isti čas in je pripravila ločeno poročilo.

Številni ljudje v Sloveniji se nikakor ne strinjajo z negativnim odnosom do beguncev in migrantov. V zadnjih letih jim pomagajo s svojimi prispevki, drugo pomočjo ali s podpisovanjem peticij za vlado. Mladi na slovenskih šolah pa so na našo pobudo v okviru Pišem za pravice 2016 ustvarili kar 5000 jezikovnih kartic za lažje učenje slovenščine.

V nadaljevanju pripoved Ingjerd.

»Taibeh sem spoznala pred petimi leti. Skupaj naj bi pripravljali neko predstavitev za sociologijo, a sva vedno znova našli druge teme, o katerih sva govorili. Takoj sva se ujeli.

Najino prijateljstvo je postalo trdno. Ne glede na to, ali poslušava glasbo ali kuhava večerjo, vedno si stojiva ob strani, še zlasti pa, ko mora na sodišče.

Spomnim se, ko mi je Taibeh pokazala pisma, ki jih je prejela njena družina. Besede so bile zapletene in težko razumljive. Pri 14 letih sem imela težave z razumevanjem jezika, vedela pa sem, da je resno. Učitelja sem prosila za pomoč in povedal mi je, da Taibeh in njeni družini morda grozi deportacija.

Grozno je bilo gledati, kaj sta prestajali Taibeh in njena družina. Pot je bila dolga in ta bitka je postala velik del najinega prijateljstva. Taibeh je po moje neznansko pametna, ima najboljši smisel za humor. Delili sva si upe in sanje. Ob misli, da se njeni morda ne uresničijo, se mi trga srce.

A najino prijateljstvo ni edini razlog, zakaj želim, da Taibeh ostane na Norveškem. Da, res je moja prijateljica, ki je pozitivna, zabavna in ima vedno nasmeh na obrazu, ne glede na to, kar prestaja, a je tudi krasna državljanka, ki veliko prispeva Norveški.

Kot najstniki smo začeli kampanjo proti njeni deportaciji, da bi ostala na varnem (pod ključnikom #AbbasiStays). Tega nismo naredili, ker bi nam kdo ukazal, ampak ker je prav. Afganistan ni varna država – to vsi vedo – in Taibeh še nikoli ni bila tam. Z demonstracijami in koncerti smo poskrbeli, da so nas slišali. Ljudje iz celega Trondheima so se nam pridružili.

Kampanja #AbbasiStays je dobila celo mednarodno pozornost, ko so se nam pridružile še druge organizacije, med njimi tudi Amnesty International. A ko mi rečemo eno, norveška vlada pravi nekaj drugega. Pravijo, da razumejo, zakaj želimo, da Taibeh ostane, a da to preprosto ni mogoče.

Norveška je veliko časa posvetila integraciji Taibeh in njene družine v skupnost, našla jim je dom, poskrbela, da imajo dostop do zdravstvene oskrbe in izobrazbe. Šest let kasneje pa jim želijo to kar odvzeti.

To je načelni boj. Razkrivamo norveško disfunkcionalno, nehumano politiko. Taibeh in njeno družino smo podpirali skozi to celotno preizkušnjo, obstajajo pa še številni drugi, ki prestajajo enako usodo, a njihove zgodbe ostajajo skrite. Ravnanje vlade povzroča žalost, frustracijo in razočaranje. Kot najstniki, ki smo ukrepali in se zavzeli, si zaslužimo ustrezen odgovor.

Ne vem, kaj se bo zgodilo, vem pa, da sem se od Taibeh ogromno naučila. Delili sva politične poglede, najini kulturi in spoznala sem njeno družino. Njena mnenja me še naprej navdihujejo in veliko me nauči. Vedno najde pozitivno plat v vsaki situaciji. Včasih imava precej slab dan, ko dobi še eno pismo, ki pravi 'ne, ne moreš ostati', potem pa kaj spečeva ali greva na večerjo in najdeva nekaj, čemur se lahko nasmehneva – najino prijateljstvo je resnično edinstveno.«

Taibeh in Ingjerd.

»V Kabulu zame in za moja brata ni prihodnosti. Izpostavljeni bomo diskriminaciji ... Kot dekle bi bila še zlasti izpostavljena jaz. Moje sanje o izobraževanju in karieri bi se razblinile.«

Taibeh

Po podatkih Združenih narodov je bilo v prvem polletju leta 2018 v Afganistanu ubitih 1692 ljudi – več kot v katerikoli primerljivem obdobju, odkar so pred desetletjem začeli zbirati podatke. V teh šestih mesecih je bilo ranjenih 3430 ljudi.

Taibeh je bila rojena v Iranu afganistanskim staršem iz manjšinske skupnosti Hazara. Družina je iz Afganistana pobegnila v času talibanskega režima, leta 1998. Zaradi diskriminacije v Iranu so poleti 2012 odšli na Norveško. Od takrat živijo v mestu Trondheim, kjer Taibeh in njena brata obiskujejo šolo in so se z mamo v celoti integrirali. Septembra 2012 so dobili begunski status. Prav nepojmljivo pa jim je urad za priseljevanje ta status leta 2014 odvzel, češ da ni zadostnega dokaza, da so v Afganistanu res v nevarnosti preganjanja, in da je Kabul varno mesto, kamor se lahko vrnejo.

70 LET SPLOŠNE DEKLARACIJE ČLOVEKOVIH PRAVIC V LJUBLJANI ODSLEJ DOPRSNI KIP ELEANOR ROOSEVELT

10. DECEMBRA 2018 BO MINILO 70 LET, ODKAR JE OB TREH ZJUTRAJ, PO TREH LETIH USKLAJEVANJ, V PARIZU GENERALNA SKUPŠČINA ZDRUŽENIH NARODOV SPREJELA SPLOŠNO DEKLARACIJO ČLOVEKOVIH PRAVIC (SDČP). TA ZGODOVINSKI DAN JE POSTAL SVETOVNI DAN ČLOVEKOVIH PRAVIC. OBLETNICA JE PRIMERNA PRILožNOST ZA POKLON ŽENSKI, KI JE K SPREJEMU TEGA POMEMBNEGA DOKUMENTA ODLOČILNO PRISPEVALA KOT PREDSEDUJOČA ODBORA, KI JE OBLIKOVAL NJEGOVO BESEDILO: ELEANOR ROOSEVELT.

Slovenska Amnesty in naš globalni program Art for Amnesty, ki združuje umetnike_ce z vsega sveta, ki delujejo za človekove pravice, smo tudi zato dali pobudo Mestni občini Ljubljana za postavitve njenega kipa. Veseli smo, da so se pozitivno odzvali: nenazadnje tudi zato, ker je od okoli 360 zunanjih spomenikov v prestolnici le sedem posvečenih ženskam ali jih upodabljajo.

Doprni kip, ki ga je izdelala češka kiparka Maria Šeborová, sta mestu Ljubljana avgusta predala direktorica slovenske Amnesty Nataša Posel in Bill Shipsey, pobudnik Art for Amnesty. Kje bo postavljen trajno, v času priprave prispevka še ni bilo znano.

V veliko čast nam je bilo, da se je predaje kipa udeležila tudi vnukinja Eleanor Roosevelt, novinarka in umetnica Laura Roosevelt. Laura sicer nima osebnih spominov na svojo slavno babico, vseeno pa seveda o njej veliko ve, tudi zaradi zgodb v družini. Pomembno se ji zdi, da ohranja spomin nanjo – in seveda tudi na svojega dedka, predsednika Roosevelta. A okoli obletnice deklaracije je seveda najbolj pomembna babica!

V govoru je Laura izpostavila žalostno dejstvo, da se skoraj vse pravice iz deklaracije danes kršijo: »suženjstvo še vedno obstaja. Mučenje še vedno obstaja. Enako plačilo za enako delo še vedno ne obstaja ...«. A ne želi se vdajati pesimizmu, svoj nagovor je utemeljila na »čudovitem sloganu gibanja 12 korakov: 'Napredek, ne perfekcija'.

Kot je pojasnila, bomo neizogibno razočarani, če si prizadevamo le za popolnost. »Čutili bomo, da nismo uspeli – in morda se bomo nehali truditi. Če pa si prizadevamo za napredek, bomo pogosto čutili, da smo ga, vsaj do določene mere, dosegli. Navdahnjeni bomo za nadaljevanje dela, ne bomo obupali.«

Spomnila je, da so dan po sprejetju Splošne deklaracije človekovih pravic v komentarju časopisa New York Times to označili za »zmago Eleanor Roosevelt«. Vnukinji je jasno, da seveda tega ni dosegla sama, »je pa res, da se je za to tri leta pregovarjala, razpravljala, lobirala in sklepala kompromise.«

Laura Roosevelt meni, da nas lahko spomin na Eleanor in ostale, ki so imeli pogum in so težko delali za izboljšanje sveta, opomni, da je grozljive razmere mogoče premagati. Omenila je tudi številne ljudi, ki so med drugo svetovno vojno pomagali reševati Jude pred nacisti. In dodala: »Vsak od nas mora narediti vse, kar lahko, za zaščito in ohranjanje človekovih pravic v grozljivem svetu, v katerem živimo danes. Ni nam treba iti v politiko ali biti heroji; kot je napisala moja babica, pomembna so celo – in morda predvsem – majhna dejanja prijaznosti v naši bližini.«

Lepa hvala Ljubljana Alternative Tours, ki je našim gostom podarila Feministično turo po Ljubljani. Poleg te imajo na voljo še druge zanimive vodene ogleda po mestu, ki jih najdete na spletni strani www.ljubljanaalternativetours.com. Na FB in Instagramu jih najdete kot LjubljanaUrbanTours.

Feministično turo po Ljubljani zelo priporočamo. Izvedeli boste ogromno o ljubljanskih ženskah (in morda še več o njihovi neupravičeni odsotnosti iz javnega prostora ...). Sijajna ideja za dve uri, povabite še koga!

Foto: Miha Bogataj/AIS

Doprni kip Eleanor Roosevelt je prevzel podžupan Mestne občine Ljubljana Aleš Čerin (levo). Ob njem Laura Roosevelt in Bill Shipsey, ustanovitelj Art for Amnesty. Skrajno desno Nataša Posel, direktorica slovenske Amnesty.

Foto: Metka Naglič/AIS

Poletni foto-utrip s Feministične ture po Ljubljani: naša sijajna vodička Jasmina Jerant v sredini, ob njej Laura Roosevelt in njena hčerka Truda. Povsem desno vodja oddelka za kulturo v Mestni občini Ljubljana Mateja Demšič, ob njej Bill Shipsey, ustanovitelj Art for Amnesty. Povsem levo Gregor Bulc, ustanovitelj Ljubljana Urban Tours.

V Ljubljano je Laura, ki jo je spremljala hčerka Truda, prišla iz Nizozemske, kjer so enak doprni kip postavili v mestu Middleburg v pokrajini Zeeland, od koder so se predniki družine Roosevelt izselili v 17. stoletju. Po Ljubljani pa je bila navzoča še na otvoritvi kipa babici v manjšem mestu v italijanskih Dolomitih – Auronzo di Cadore, kjer so po njej tudi poimenovali trg.

Postavljanje teh kipov je sicer pobuda Art for Amnesty za zaznamovanje obletnice sprejema SDČP; v načrtu so postavitve še v drugih, zgodovinsko pomembnih lokacijah za deklaracijo: v San Franciscu, kjer so podpisali Ustanovno listino Zdrženih narodov, v Palais de Chaillot v Parizu, kjer je bila sprejeta, in v Ženevi, kjer je sedež urada visokega komisarja ZN za človekove pravice.

Po predaji kipa v ljubljanski mestni hiši smo pripravili še pogovor z Lauro in Billom, ki ga je povezovala Erica Johnson Debeljak. Tako smo med drugim slišali tudi, da se je Eleanor zavzemala za pravice temnopoltih v ZDA desetletja pred uradnim začetkom boja za njihove pravice, zagovarjala je pravice žensk in beguncev iz druge svetovne vojne – še preden je bila sprejeta konvencija o pravicah beguncev!

Tudi glede na to so razumljive želje Nataše Posel ob predaji kipa Ljubljani: da bi predstavljal opomnik, navdih in spodbudo za prepoznavanje potenciala in moči, ki ju lahko ima vsakdo.

S Splošno deklaracijo človekovih pravic smo v Amnesty Slovenije posebno povezani: vizija Amnesty International je svet, v katerem so vsakomur zagotovljene človekove pravice, opredeljene v Splošni deklaraciji človekovih pravic in drugih mednarodnih standardih. Ustanoviteljica slovenske Amnesty, Suzana Dewa, in skupina okoli nje pa je dan človekovih pravic, torej 10. december, izbrala tudi za ustanovni sestanek organizacije v Sloveniji: tako bo SDČP 10. decembra letos dopolnila 70, slovenska Amnesty pa 30 let.

(M. N.)

V sodelovanju z Radiem Slovenija pripravljamo serijo 10 oddaj o SDČP, ki bodo na sporedu prvega programa tedensko od začetka oktobra; dostopne bodo tudi v spletnem arhivu.

»Kje se, konec koncev, začnejo človekove pravice? V majhnih krajih – tako blizu in tako majhnih, da se jih ne vidi na nobenem zemljevidu sveta. Pa vendar so za vsakega posameznika svet. /.../ Če pravice nimajo pomena tu, ga imajo malo kjerkoli drugje.« Eleanor Roosevelt

INTERVJU

»NEKAJ JE PREDPISE BRATI, NEKAJ POVSEM DRUGEGA PA RAZUMETI«

S ČRTOMIRJEM ZAVAŠNIKOM, ODVETNIKOM IZ LJUBLJANE, V SLOVENSKI AMNESTY V NAŠIH PRAVNIH BOJIH, VEZANIH NA POLOŽAJ ROMOV IN IZBRISANIH, SODELUJEMO ŽE VEČ LET. LAHKO GA POKLIČEMO TUDI OPOLNOČI ZA NASVET – IN DAL NAM BO ODGOVOR (TUDI TO SE JE ŽE DOGAJALO).

Delo za človekove pravice se namreč ne izvaja le s kampanjami in medijskim pritiskom, ampak tudi pravno, na primer preko sodišč. Naše sodelovanje je uspešno tudi zaradi objektivnosti njegovega položaja, saj nam vedno direktno pove, če kaka zamisel ni (najbolj) bistra.

Malo za šalo za začetek: ali si »zlobni« odvetnik AIS?

No, nikakor nisem zloben! V splošni javnosti se odvetnikov drži negativen sloves, pretežno zaradi nerazumevanja narave našega dela. Ukvarjamo se z zapletenimi družbenimi in človeškimi odnosi, kjer nezadovoljne stranke hitro najdejo krivca v odvetniku. Realno je odvetnikova naloga, da stranki svetuje in ji pomaga pri uveljavljanju njenih pravic v okviru možnosti, ki jih nudita pravni sistem in dejanske okoliščine vsakega posameznega primera. Osebnost imam dobre izkušnje s svojimi strankami in menim, da je naše sodelovanje korektno – ne glede na končni izid, ki je pogosto odvisen od vrste dejavnikov, na katere odvetnik nima nobenega vpliva. Enako velja za sodelovanje z AIS.

Kako bi preprosto povedal, kaj delaš za AIS?

Največ mojega dela je povezanega z zastopanjem romske manjšine. Pri tem gre pretežno za uveljavljanje njihovih pravic v sodnih in upravnih postopkih. V teh postopkih predpisi ne upoštevajo njihovega posebnega statusa, ki se kaže v njihovi nezmožnosti uveljavljanja pravic, ki so sicer dosegljive ostalim kategorijam slovenskega prebivalstva. Konkretno sem zastopal Rome iz Ribnice v sodnem postopku za pridobitev pravice do elektrike, v kazenskem postopku zagovarjam Roma iz Dobruške vasi zaradi očitka zasedbe tujega zemljišča, čeprav je Rome na ta zemljišča že pred desetletji naselila tedanja lokalna oblast (*opomba avtorja intervjuja – ta primer je Črt zmagal le nekaj dni po pogovoru*). Svetujem tudi romskim voditeljem in romskim svetnikom pri uveljavljanju njihovih pravic v odnosu do državne in občinskih oblasti. Glede nezmožnosti odkupa stanovanj v družbeni lastnini sem zastopal tudi izbrisane pred Evropskim sodiščem za človekove pravice, kjer žal nismo bili uspešni. Redno svetujem tudi zaposlenim na AIS.

Imajo ti postopki kak skupni imenovalec?

Predvsem to, da zakonodaja ne upošteva posebnega položaja ranljivih skupin prebivalstva, kar v praksi pomeni, da nimajo enakega dostopa do pravic, ki jih uživajo ostali prebivalci Slovenije. Gre predvsem za sistemske (vsebinske) pomanjkljivosti zakonov, kjer so določene pravice ranljivim skupinam de facto in de iure onemogočene.

Bistvo sodnih postopkov je v tem, da eno izmed vej oblasti (sodstvo) pripravimo do tega, da se pri izdaji svojih odločb pisno opredeli do naših argumentov glede uveljavljanja pravic ranljivih skupin, pri čemer pogosto poudarjamo sistemsko neustreznost zakonodaje in argumente utemeljimo na načelu spoštovanja človekovih pravic, življenjske logike in poštenosti. Pri tem se zavedamo, da je boj na sodišču dolgotrajen proces in da so spremembe možne na vrhovnem, ustavnem ali evropskem sodišču. Dober primer

Črtomir Zavašnik.

sodnega uspeha je odločba ustavnega sodišča, ki je ugotovilo neustavnost določb zakona o graditvi objektov v primeru črne gradnje, vezano na poseben položaj romske skupnosti.

Preko svojega dela si tudi bližje spoznal romsko realnost.

Drži, najbolj me je presenetil obisk Dobruške vasi 41, kjer sem dobil občutek da se je čas ustavil v srednjem veku. Ni nobene sodobne infrastrukture, voda se zajema iz potoka, dostopa do elektrike ni, prav tako ni sanitarij, kopalnice. Družina iz te vasi, ki sem jo zastopal na sodišču, ima 15 otrok, njihova koliba meri okoli 30 kvadratnih metrov, razen barake pa nimajo ničesar drugega. Težko si predstavljam, kako je tam živeti pozimi, še posebej otrokom. V tej družini, kolikor razumem, nihče ne zna brati, nihče ni končal osnovne šole, in zmotno bi bilo za pričakovati, da bodo razumeli in spoštovali pravila slovenske družbe. Ko spoznaš romsko kulturo in vrednostni sistem od blizu, je jasno, da je urejanje romske tematike kompleksen pojav. Kar bode v oči pri Dobruški vasi, je to, da v zadnjih 50 letih ni bilo praktično nobene spremembe pri urejanju odnosov med romsko skupnostjo in lokalnim prebivalstvom.

Treba je priznati, da je opisano stanje v Dobruški vasi ekstremen primer neurejenega romskega naselja, vendar tudi drugje stvari niso dosti boljše. Ob poznavanju takšnih razmer v romskih naseljih človek razume, zakaj je bila zahteva mednarodne skupnosti pri osamosvojitvi in priznanju Slovenije pogojevana z določbo 65. člena ustave o priznanju posebnega statusa romske skupnosti. Sprejet je bil sicer zakon o romski skupnosti, ki pa je žal le mrtva črka na papirju. Poseben položaj romske skupnosti ni upoštevan v področni zakonodaji (gradbeni in energetski zakon, šolstvo in podobno), v praksi uresničevanje pravic romske skupnosti tako pogosto ni mogoče. Zato tudi omenjeni sodni postopki, kjer se izpodbija neustavnost določb področnih zakonov, da bi se zagotovilo uresničevanje pravic romske skupnosti.

Obstajajo tudi primeri uspešne prakse, napredek pri razreševanju razlik je mogoč, vendar mora biti za to podana ustrezna politična in človeška volja. Državna oblast in posamezne lokalne oblasti bi morale predvsem na sistemski ravni poskrbeti za ustrezno integracijo romske manjšine s lokalno skupnostjo, kjer se bodo rezultati kazali šele v naslednjih generacijah romskega prebivalstva.

Na Dolenjskem sam menim, da obstajata dve družbi, ki živita ena mimo druge in stikov skoraj ni.

Točno tako. V občinah, kjer jaz zastopam Rome, bo navedeno kar držalo. Enostavno se položaj že desetletja ne premakne nikamor. Primer zgoraj izpostavljene Dobruške vasi je takšen, da lokalno prebivalstvo romskega naselja ne želi v bližini. Župan bo deloval v interesu ljudi, ki so ga izvolili, kar pomeni, da ne bo poskrbel za ureditev romskega naselja, čeprav ima za to ustrezne vzvode, ne pa tudi političnega interesa. Določeni deli odgovornosti nosijo tudi Romi, predvsem v delu, ki se nanaša na njihov vrednostni sistem glede izobraževanja otrok. Realno stanje je, da vprašanje izobraževanja kotira nizko na lestvici prioritet večine romskih družin. Kar pa je tudi posledica pretekle segregacije učencev, ki so sedaj starši. To pomembno prispeva k zatečenemu stanju in dvotirnemu sistemu v ožji lokalni skupnosti.

In ob tem, da ves čas deluje vrtec v naselju, sedaj je vlada namenila dodatna sredstva za urejanje enega od naselij v Novem mestu – nič pa ni govora o tem, kaj konkretno se bo delalo in kako je z merljivimi cilji.

Ja, glavni problem ni v denarnih sredstvih, ampak v razumevanju in sprejemanju drugačnosti. Obstajati mora resnična volja na obeh straneh, da se kulturne in vrednostne razlike s časom zmanjšajo. Prvi korak je izobraževanje mladih. Romski skupnosti je treba preko ustreznih programov pokazati dobre plati izobraževanja, tako da bodo mlajše generacije želele končati šolo, biti izobražene in ta spoznanja prenesti na nove generacije romskih otrok. Primeri uspešne prakse so, torej je sprememba na bolje mogoča.

Pomembni so vsi vidiki vključevanja romske skupnosti v širšo slovensko družbo. Različne metode dela se med seboj dopolnjujejo. Kot dobro veš, večletno lobiranje v politiki in objave v medijih niso dale ustreznih rezultatov. Razlog je bil predvsem v pomanjkanju politične volje. Delno je razlog tudi v neučinkoviti razmejivni pristojnosti med državo in lokalno skupnostjo.

»Družina iz te vasi, ki sem jo zastopal na sodišču, ima 15 otrok, njihova koliba meri okoli 30 kvadratnih metrov, razen barake pa nimajo ničesar drugega. Težko si predstavljam, kako je tam živeti pozimi, še posebej otrokom.«

Veliko pravnih primerov, s katerimi se ukvarja Črt Zavašnik, izhajajo iz poročila o bivalnih razmerah Romov na JV Slovenije Vzporedna življenja, ki je plod raziskave naše Jerneje Turin in je izšlo marca 2011. Objavo poročila je s svojimi fotografijami podprl tudi Arne Hodalič, ki je med drugim ujel vsakdanje prizore v romskih naseljih, pogosto s poudarkom na to, kako poteka življenje brez dostopa do vode.

Foto: Arne Hodalič

Sodni postopki oz. sodne odločbe, kar sedaj skušamo izposlovati, imajo določeno moč, saj jih morata zakonodajna in izvršilna oblast upoštevati. S takšno sodno odločbo se lahko dodatno izvaja pritisk na izvršilno vejo oblasti in zahteva spremembo. Lažje se lobira tudi pri tujih organizacijah in medijih. Skratka, gre za komplementarnost različnih metod dela, ki imajo skupen interes po izboljšanju razmer v romski skupnosti.

Kakšen je tvoj odnos do človekovih pravic?

Človekove pravice so ključnega pomena v sodobni družbi. Problem, ki ga pri tem imam, je sodobna družba. Če pogledam Slovenijo in zahod, prihaja do razpada vrednostnega sistema, kjer ne vemo več, kaj je prav in kaj ni, kot družba delujemo zmedeno in raztreseno. Ali je to posledica kapitalizma, spremembe družbenega sistema ali še česa drugega, ne vem, vpliva pa pomanjkanje sistema vrednot tudi na pravilno razumevanje človekovih pravic, tako s strani posameznika kot s strani države. Posamezniki vse prepogosto vidijo le svoje pravice, ne pa tudi svojih dolžnosti in pravic drugih, s čimer so njihove pravice omejene. Država v sistemu pretiranega formalizma prav tako izgublja pravi stik z bistvom človekovih pravic. Vedno pravim, da nekaj je predpise (beri: človekove pravice) brati, nekaj povsem drugega pa takšne predpise/pravice razumeti. Ker vrednote družbe slabijo, s tem slabijo tudi človekove pravice. To je med seboj vedno pogojeno. Pri tem ne kritiziram posameznikov, temveč splošno stanje v družbi.

Spremljaš človekove pravice na globalni ravni, te katera tema še posebej zanima?

Aktualno se mi zdi vprašanje pravice do zasebnosti. Z razcvetom socialnih medijev in interneta ljudje, predvsem mladina, povsem nekritično dajejo svoje osebne podatke na razpolago raznim organizacijam. Pri tem se ne zavedajo, da so pod kontrolo teh organizacij, kot na primer Facebook, Google in posledično tudi pod kontrolo države. Po drugi strani tudi nimajo več občutka do zasebnosti drugih. Zanimivo je, da so ljudje v osebni interakciji še vedno spoštljivi kot nekdanj, preko družbenih omrežij, telefonov pa izgubijo vso kontrolo nad primernostjo in spoštovanjem zasebnosti drugega. Žalostno, a ko gledam mlade generacije, ne vidim možnosti spremembe na boljše, saj alternative ne poznajo.

Kako bi se opisal?

Kolegica me je opisala kot pozitivnega realista. S tem se strinjam. V prostem času se rad ukvarjam s športom.

Morda kak zadnji stavek?

Zanimivo mi je sodelovanje z AIS. Predvsem zato, ker je delo pogosto kreativno in ima lahko učinke tudi zunaj konkretnega primera, ki ga obravnavam.

Pogovarjal se je Blaž Kovač.

TEHNOLOGIJA IN PRAVICA DO DELA AVTOMATIZIRANO DELO

ŽE DANES MILIJONE DELAVCEV PO SVETU »UPRAVLJAJO« ALGORITMI, KI RAZPOREJAJO NJIHOVE IZMENE IN NADZIRAJO UČINKOVITOST DELA. V PRIHODNOSTI PA BO TEHNOLOGIJA ŠE BOLJ OBVLADOVALA NAŠA DELOVNA ŽIVLJENJA IN NADOMESTILA ŠTEVILNE ČLOVEŠKE DELAVCE.

Avtomatizacija pomeni tehnološke postopke, s katerimi se določene naloge izvajajo brez človeške pomoči. Pri tem ne gre le za nadomeščanje fizičnega dela, ampak tudi umskega. Tehnološki razvoj ponuja človeštvu priložnost za bolj varne in učinkovite službe, a potrebne bodo prilagoditve, da se bo pri tem spoštovalo človekove pravice.

Tehnologija ima pozitivni potencial, med drugim za izboljšanje delovnih razmer. V številnih državah sveta delavci nimajo varnega in zdravega delovnega okolja. Avtomatizacija bi lahko izboljšala delovne razmere za zaposlene; a brez upoštevanja človekovih pravic bi lahko vodila do tega, da postanejo številni delavci preprosto odveč.

Povečuje se število podjetij, ki se odločajo za robote ali umetno inteligenco za izvajanje nalog, ki so jih prej opravljali ljudje. Aprila je Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD) ocenila, da je v državah, ki so članice OECD, »v nevarnosti« avtomatizacije okoli 66 milijonov služb. To predstavlja eno od sedmih služb v 32 državah, ki so bile vključene v študijo. V najbolj tveganem položaju so nižje usposobljeni delavci in mladi. V razvijajočih se državah je situacija še slabša. OECD je leta 2015 napovedal, da bi lahko do leta 2030 v Etiopiji zaradi avtomatizacije izgubilo službo 85 odstotkov delavstva, na Tajskem 71, v Argentini 62 in v Indiji 69 odstotkov.

Milijoni ljudi že izgublajo službe. Prizadet je velik nabor služb: delavci v tovarnah za tekočim trakom, telefonistke, receptorji, blagajničarke, piloti, točajke ... Vse te službe gredo skozi postopke avtomatizacije, ki jim nismo bili priča še nikoli. S povečevanjem tega trenda so povezana velika tveganja za družbene in politične preobrate.

Dostojna zaposlitev, ki je dostojno plačana, je človekova pravica. Pravo človekovih pravic dojemamo pravico do dela ne le kot nujno za preživetje človeka, ampak tudi kot nujno za človeško življenje in dostojanstvo. Pravica do dela ne jamči, da bo vsakdo imel službo, ki jo želi, a mednarodne pogodbe vladam nalagajo, da morajo narediti vse, da bi dosegle polno zaposlitev.

Spremembe ne vplivajo le na pravico do dela. Vedno več delodajalcev uporablja tehnologijo za zmanjševanje pravic delavcev na delovnem mestu. S pomočjo novih tehnoloških naprav lahko delavce_ke nadzirajo na delu, zlasti pa skrbi, da tudi zunaj delovnega časa. Upravljanje s pomočjo algoritmov sicer »optimizira« delovno silo s poslovnega vidika, a prispeva k tveganim in opresivnim delovnim razmeram za ljudi. Tako, na primer, delavci v kavarnah, ki nimajo pogodbe, do nekaj ur pred začetkom izmene ne vedo, ali imajo delo; zaposlenim v skladiščih pa spremljajo opravljene razdalje in čas, ki si ga vzamejo za odmor. Nadzorna oprema, ključni-kartice ter vedno večje nadziranje rabe telefona in spleta v službi spodkopavajo pravico delavcev do zasebnosti. Delodajalci, ki uporabljajo take tehnologije, lahko z njihovo pomočjo omejijo pravico zaposlenih do sodelovanja pri kolektivnih pogajanjih, ki so pravica, določena v mednarodnih standardih. Na globalni ravni je že prišlo do upada števila sindikatov, tako z vidika članstva kot njihovega vpliva.

Tehnologija lahko pomembno prispeva k pozitivni spremembi na delovnih mestih ter daje ljudem fleksibilnost in priložnosti, po drugi strani pa lahko, če ne bodo uvedene ustrezne varovalke, še poveča marginalizacijo, neenakost in nevarnosti. Vlade morajo ukrepati in sprejeti strategije, ki bodo zmanjšale tveganja z vidika človekovih pravic.

1. Vsakdo ima pravico do dela in proste izbire zaposlitve, do pravičnih in zadovoljivih delovnih pogojev in do varstva pred brezposelnostjo. 2. Vsakdo ima, brez kakršne koli diskriminacije, pravico do enakega plačila za enako delo. 3. Vsakdo, kdor dela, ima pravico do pravične in zadovoljive nagrade, ki zagotavlja njemu in njegovi družini človeka vreden obstoj in ki naj se po potrebi dopolni z drugimi sredstvi socialnega varstva. 4. Vsakdo ima pravico sodelovati pri ustanavljanju sindikata ali pridružiti se sindikatu za zavarovanje svojih interesov. (23. člen Splošne deklaracije človekovih pravic)

Povzeto po besedilu Makmida Kamare, vodje oddelka za ekonomske, socialne in kulturne pravice pri Amnesty. V globalni Amnesty smo nedavno začeli projekt, ki se ukvarja s posledicami avtomatiziranja na pravico do dela in pravice na delovnem mestu.

KAJ JE J.K. ROWLING NAUČILO DELO PRI AMNESTY?

SREDI SVOJIH 20. LET SEM SI NAJEMNINO SLUŽILA Z DELOM NA RAZISKOVALNEM ODDELKU ZA AFRIKO NA SEDEŽU AMNESTY INTERNATIONAL V LONDONU, V ČASU KOSILA PA SEM PISALA ZGODBE.

V majhni pisarni sem prebirala v naglici napisana pisma, ki so jih iz totalitarnih režimov pretihotapili moški in ženske, da bi svet obvestili o tem, kaj se jim dogaja, čeprav so s tem tvegali zapor. Videla sem fotografije ljudi, ki so izginili brez sledu, ki so jih Amnesty poslale njihove obupane družine in prijatelji. Prebirala sem pričevanja žrtev mučenja in videla slike njihovih ran. Opirala sem pisma z na roko napisanimi popisi očitvecev samovoljnih sojenj in usmrtitev, ugrabitev in posilstev.

Številni od mojih sodelavcev so bili nekdanji politični zaporniki, ljudje, ki so bili pregnani s svojih domov ali pa so morali pobegniti v izgnanstvo, ker so si drznili govoriti proti vladam v svoji državi. Obiskovali so nas ljudje, ki so nam hoteli dati informacije, ali pa so poskušali ugotoviti, kaj se je zgodilo s tistimi, ki so jih pustili za seboj.

Nikoli ne bom pozabila žrtve mučenja iz Afrike, mladeniča mojih let, ki je duševno zbolel zaradi vsega, kar je moral prestati v svoji domovini. Nenadzorovano se je tresel, ko je v kamero pripovedoval o brutalnostih, ki so mu jih prizadejali. Bil je kakšnih 30 centimetrov višji od mene, a se je zdel krhek kot otrok. Ko sem ga po koncu intervjuja spremila nazaj do postaje podzemne železnice, mi je ta človek, ki so mu okrutno sesuli življenje, izjemno vljudno podal roko in mi zaželel srečno prihodnost.

In dokler bom živa, se bom spominjala, kako sem hodila po praznem hodniku in nenadoma izza zaprtih vrat zaslišala krik bolečine in groze, kakršnega nisem slišala še nikoli. Vrata so se odprla in skozi je pogledala raziskovalka, ki mi je naročila, naj pripravim nekaj toplega za popiti mlademu človeku, ki je bil z njo. Ravnokar mu je morala povedati, da so kot maščevanje za njegovo uporništvu zoper režim, prijeli in usmrtili njegovo mamo.

Vsak delovni dan je bil opomnik na to, kako neizmerno sem srečna, da živim v državi z demokratično izvoljeno vlado, kjer ima vsakdo pravico do pravnega zastopanja in javnega sojenja. Vsak dan sem videla dokaze o zlu, ki ga je človek pripravljen povzročiti sočloveku, da bi pridobil ali ohranil moč. Začela sem imeti nočne more, prave nočne more o stvareh, ki sem jih videla, slišala in prebrala.

A hkrati sem se pri Amnesty International naučila več o človeški dobroti kot kadarkoli prej.

Za razliko od drugih bitij na tem planetu se ljudje lahko učijo in razumejo, čeprav nimajo lastne izkušnje nečesa. V mislih se lahko postavijo na mesto nekoga drugega. Seveda je ta moč, podobno kot moja izmišljena magija, moralno nevtralna. Taka sposobnost se lahko uporabi za manipulacijo ali nadzor – ali pa za razumevanje ali sočutje. In mnogi raje ne uporabljajo svoje sposobnosti predstavljanja. Raje ostanejo udobno v mejah lastnih izkušenj, se nikoli ne obremenjujejo s tem, kako bi bilo, če bi se rodili drugje, kot so se. Nočejo slišati krikov ali pogledati v kletke; lahko zaprejo svoje misli in srca pred vsakim trpljenjem, ki se jih ne dotika osebno. Lahko zavrnejo vedeti.

Lahko bi me mikalo, da bi zavidala ljudem, ki lahko živijo na tak način, ampak mislim, da nimajo nič manj nočnih mor kot jaz. Če izbereš življenje v ozkih prostorih, te to pripelje do mentalne agorafobije, kar pa pomeni drugačno grozo. Mislim, da ljudje, ki so namerno taki, vidijo več pošasti. Pogosto jih je bolj strah. Še več, tisti, ki se odločijo, da ne bodo empatični, omogočajo prave pošasti. Tudi če nikoli sami ne zagrešimo zlobnega dejanja, smo s svojo apatijo sokrivi.

»Amnesty mobilizira tisoče ljudi, ki niso bili žrtve mučenja ali zaprti zaradi svojih prepričanj, da ukrepajo za tiste, ki so to prestali ali še vedno prestajajo. Moč človeške empatije, ki vodi v skupno delovanje, rešuje življenja in osvobaja ljudi iz zaporov. Običajni ljudje, katerih dobrobit in varnost sta zagotovljeni, se povezujejo v velikem številu, da bi pomagali ljudem, ki jih sploh ne poznajo in s katerimi se nikoli ne bodo srečali. Skozi svojo majhno udeležbo v tem sem izkusila ponižnost in hkrati doživela eno najbolj navdihujočih izkušenj svojega življenja.«

To je del govora, ki ga je imela avtorica knjig o Harryju Potterju leta 2008 na srečanju ljudi, ki so diplomirali na Harvardu. Celega najdete na kanalu YouTube: »J.K. Rowling Speaks at Harvard Commencement«.

PISANA DRUŠČINA SUPER SODELAVCEV PREDSTAVITEV LJUBLJANSKE IN CELJSKE EKIPE PROJEKTA OD VRAT DO VRAT

ČE ŽIVITE V KATEREM OD NAŠIH VEČJIH MEST, SE VAM JE MORDA ŽE ZGODILO, DA SO VAS OBISKALI NAŠI REKRUTERJI. PREDSTAVILI SO VAM NAŠO ORGANIZACIJO IN VAS POVABILI, DA SE NAM PRIDRUŽITE. GLEDE NA TO, DA TRENUTNO BERETE TA PRISPEVEK, JE PRECEJŠNJA VERJETNOST, DA SMO PREPRIČALI VAS ALI KOGA VAŠIH BLIŽNJIH. LAHKO SMO VAS SICER USTAVILI TUDI NA CESTI, A O TEH SODELAVCIH BOMO MORDA PISALI KDAJ DRUGIČ.

Ekipe projekta Od vrat do vrat imamo sicer v Ljubljani, Mariboru in Celju. Naši rekruterji so vsi po vrsti zelo prijazni in večinoma precej zgovorni, sicer pa so pisana skupina, ki se pri delu tudi precej zabava.

Koordinatorica ekipe v Ljubljani je **Eva**. Z delom za nas je pričela v Mariboru, lani pa je prevzela ljubljansko ekipo. Je verjetno najbolj odločna od vseh in predvsem ne pozna besede nemogoče. Ko si nekaj zamisli, to tudi naredi. V času dopusta rada potuje in spoznava nove kraje. Zelo izkušen je tudi naš **Aljaž**, ki sicer najbolj uživa v izletih v naravo, pozimi v aktivnostih na snegu, sicer pa je, tako kot Primož Roglič, nekdanji smučarski skakalec oziroma, bolj natančno, nordijski kombinatorec.

Med zadnjimi sta se nam pridružila **Benjamin** in **Barbara**. Barbara sicer dela kot korepetitorica, a si je poleti vzela čas za nas. Tudi mi smo šele, ko smo spoznali njo, izvedeli, da je korepetitorica oseba, ki na glasbenih nastopih poskrbi za klavirsko spremljavo drugih instrumentov. Benjamin pa na Nizozemskem študira management, sicer pa prihaja z Obale. Oba bosta žal z nami samo do konca septembra, saj se takrat vračata k svojim rednim obveznostim.

Na slikah ljubljanske ekipe sicer manjka **Lidija**, ki je z nami praktično od začetka, leta 2013, v dneh nastajanja tega prispevka pa je uživala na morju. Lidija je naša najuspešnejša rekruterka vseh časov, saj je prepričala že več kot 900 novih članov. V preteklosti je bila sicer zagrizena plesalka, dandanes gre, če ji le dopušča čas, rada v fitness, veliko časa pa preživi tudi s svojimi najbližjimi.

Manjšo ekipo imamo tudi v Celju. **Naike** je naša nekoliko bolj stalna muzikalična sodelavka. Običajno dela v Ljubljani, ko jo potrebujemo, pa pomaga tudi kot vodja ekipe v Celju. Sicer je diplomirana jazz violinistka, v mladih letih pa je bila tudi državna prvakinja v karateju v katah. V Celju dela tudi **Anita**, ki je še srednješolka in vestna punca, ki ne zamuja na delo, obožuje tatuže in se ukvarja tudi z urejanjem nohtov. Ob Naike in Aniti v Celju dela tudi **Janja** iz okolice Velenja, ki študira, ne boste verjeli, varstvo okolja, in rada potuje. Zanj je značilno tudi to, da je vedno nasmejana in dobre volje. Ob takih hobijih seveda pričakovano.

Ekipo imamo tudi v Mariboru, več o njih pa v eni od prihodnjih števil.

(M. A.)

Če bi se želeli pridružiti ekipi na projektu Od vrat do vrat, nam pišite na e-naslov miha.ahacic@amnesty.si.

Ljubljanska ekipa: Aljaž, Barbara, Eva in Benjamin.

Celjska ekipa: Anita, Janja in Naike.

ŠPANSKI »NAPAČNI RECEPT« POSLEDICE VARČEVALNIH UKREPOV NA PRAVICO DO ZDRAVJA

KRUTI VARČEVALNI UKREPI ŠPANSKE VLADE IMAJO UNIČUJOČE POSLEDICE ZA NEKATERE OD NAJBOLJ EKONOMSKO RANLIVIH IN MARGINALIZIRANIH LJUDI. PRIPELJALI SO DO NEVZDRŽNO DOLGIH ČAKALNIH DOB IN PRISILILI PACIENTE V OMEJEVANJE PORABE ZDRAVIL, DA BI ZMANJŠALI STROŠKE.

To je pokazala raziskava Amnesty International, ki je preverjala, kakšna tveganja so povezana z varčevalnimi ukrepi. Pokazalo se je, da je španska vlada izvajala varčevalne ukrepe v nasprotju s svojimi zavezami zagotavljanja človekovih pravic.

»Najbolj ranljivi ljudje plačujejo ceno varčevalnih ukrepov, zaradi katerih je postala kakovostna zdravstvena oskrba manj dostopna in bolj draga. Vnema španske vlade pri zmanjševanju stroškov je pahnila v tegobe tako paciente kot zdravstvene delavce,« je dejala Sanhita Ambast, raziskovalka Amnesty International za zdravje.

»Govorili smo z obolelimi za rakom, ki si ne morejo privoščiti zdravil za lajšanje stranskih učinkov kemoterapije, in z ljudmi s hudimi duševnimi težavami, ki so jim nenadoma ukini pomoč. Ti rezi ne pomenijo le nazadovanja, ampak so preprosto tudi kruti.«

Španska vlada je začela manjšati porabo za zdravstveno varstvo leta 2009 po začetku globalne finančne krize. Varčevalni ukrepi so vključevali prenos stroškov za določene izdelke na posameznike, omejevanje zdravstvene oskrbe za migrante brez dovoljenj (t. i. neregulirane) ter rezanje stroškov za zdravstveno osebje, opremo in infrastrukturo.

Amnesty ugotavlja, da so varčevalni ukrepi v španskem sistemu javnega zdravstva imeli nesorazmeren vpliv na ljudi z nižjimi dohodki, predvsem tiste s kroničnimi zdravstvenimi stanji, ljudi z ovirami in ljudi, ki so želeli dostopati do oskrbe na področju duševnega zdravja.

V poročilu tudi opozarjamo, da so institucije EU še naprej dajale priporočila Španiji, naj zmanjša svoj proračunski deficit, čeprav so vedele, da se to dosega z rezi v izdatke za javno zdravje. V nekaterih primerih so specifična priporočila pozivala k temu, da se poraba za javno zdravje naredi »stroškovno učinkovita«.

Amnesty International se je pogovarjala z 243 ljudmi iz Andaluzije in Galicije; med njimi so bili uporabniki ce španskega Nacionalnega zdravstvenega sistema, zdravstveno osebje in strokovnjaki za javno zdravstvo.

SLOVENIJA?

Za Slovenijo nimamo lastne raziskave Amnesty International. Slovenski Nacionalni inštitut za javni zdravje (NIJZ) pa je spomladi objavil publikacijo z naslovom Neenakosti v zdravju v Sloveniji v času ekonomske krize, v kateri so na podlagi izbranih kazalnikov opisana posamezna področja zdravja prebivalcev in z njimi povezane neenakosti.

Tina Lesnik z NIJZ je na predstavitvi povedala: »Ekonomska kriza po naših ugotovitvah na neenakosti v zdravju ni bistveno vplivala, vendar smo pri interpretacijah previdni, saj se posledice krize na zdravje lahko pokažejo šele v daljšem časovnem obdobju«. So pa med drugim ugotovili, da so „v obdobju krize revnejša gospodinjstva znižala izdatke za zdravstvo, premožnejša pa so jih povečala.«

Na to v recenziji opozarja tudi Metka Mencin Čeplak s Fakultete za družbene vede: »Poročilo sicer ugotavlja, da vzroki neenakosti v zdravju niso posledica sistema financiranja zdravstva in da se finančna dostopnost tudi v obdobju krize ni bistveno poslabšala, vendar hkrati ugotavlja, da se povečujejo razlike med revnimi in bogatimi v potrošnji za zdravje: problem dolgih čakalnih vrst za ambulantne specialistične in zobozdravstvene storitve npr. premožnejši rešujejo z izbiro samoplačniških storitev, za kar porabijo vedno več sredstev, revnejši pa si tega ne morejo privoščiti – posledice bodo verjetno vidne v daljšem obdobju. To povečevanje razlik je še kako odvisno od državnih politik na področju zdravja in zdravstva, kar bi bilo vsekakor smiselno podrobneje proučiti.«

Naslovnica poročila Nacionalnega inštituta za javno zdravje, ki je na voljo na spletni strani.

Več na www.amnesty.si/spanija-vpliv-varcevanja-na-zdravje. Od tam so tudi povezave na publikacijo NIJZ.

PRAVICA DO ZBOROVANJA NA POLJSKEM MIRNI PROTESTNIKI NA UDARU, DESNIČARSKO IN NACIONALISTIČNE SKUPINE NE

NA POLJSKEM SI OMEJUJOČA ZAKONODAJA PODOJA ROKO Z MOČNIM POLICIJSKIM NADZOROM PROTESTOV, NADZOROVANJEM, NADLEGOVANJEM IN PREGANJANJEM, KAR SKUPAJ VODI V ZATIRANJE PRAVICE DO MIRNEGA PROTESTIRANJA.

Od leta 2016 se je na poljske ulice podalo desetine tisoče ljudi, ki so protestirali proti represivni zakonodaji, usmerjeni v omejevanje pravic žensk in spodkopavanje neodvisnosti sodstva. Običajno so protestniki naleteli na silo in restriktivne ukrepe, ki kršijo njihovo pravico, da se jih vidi in sliši. Stotine se jih je znašlo v policijskem pridržanju, obetajo se jim dolgotrajni sodni postopki.

»Poljske oblasti grozijo mirnim protestnikom s pridržanji in preganjanjem, v nekaterih primerih jih je policija celo pretepla in z njimi slabo ravnala. Številne so začeli tudi nadzorovati, saj se mirni protest vedno bolj kriminalizira,« je dejala Gauri van Gulik, direktorica Amnesty International za Evropo.

Aprila 2017 je začel veljati spremenjen zakon o zborovanju, ki dejansko prepoveduje demonstracije nasprotne strani v središču Varšave, kjer so se v bližini izvajali provladni shodi. Varnostne sile so se vneto lotile uveljavljanja zakonskih sprememb. Med aprilom 2017 in marcem letos je guverner province Mazowian v Varšavi prepovedal 36 zborovanj. V letu 2017 je sodišče v središču Varšave prejelo v obravnavo 632 primerov proti-protestnikom, ki naj bi kršili zakon o zborovanju. Za primerjavo: v letu 2016 ni bilo proti protestnikom vložene niti ene same take obtožbe.

Oblasti pogosto dajo prednost provladnim in nacionalističnim demonstracijam pred drugimi oblikami zborovanj. To se odraža tudi v tem, kako se na take demonstracije odziva policija: redno se tolerirajo nadlegovanja ali nasilje skrajno desnih ali nacionalističnih skupin zoper protestnike, ki jim nasprotujejo. Po drugi strani so mirni protestniki, ki protestirajo zoper vlado, pogosto podvrženi močni roki policije in kazenskemu preganjanju.

Amnesty International je zabeležila primere prekomerne uporabe sile s strani policije na protestih in demonstracijah, za kar ni bilo zagotovljene prave odgovornosti storilcev. Neka 60-letna ženska, ki je bila na protestu zoper skoraj popolno prepoved splava, poimenovanem Črni petek, je videla, kako je policist pretepal nekoga, ki je ležal na tleh. Preden je utegnila

poseči vmes, jih je po glavi dobila še sama, domnevno naj bi jo udaril policist. »Izgubila sem zavest in ko sem prišla k sebi, sem ležala v lužici vode. Nekdo je sedel na meni, slišala sem ljudi, ki so kričali: 'Pustite jo.' Potem sem se spet onesvestila,« je povedala Amnesty. Utrpela je manjše poškodbe na glavi, a tožilstvo je njeno pritožbo zoper policijo zavrnilo, saj naj ne bi bilo dokazov.

Medtem ko je vlada zakonsko omejila uživanje pravice do svobode zborovanja, pa je po drugi strani zelo razširila svoje možnosti za nadzorovanje. S spremembo zakona o policiji leta 2016 je razširila obseg nadzorovanja brez ustreznih jamstev, vključili so nadzorovanje zunaj konteksta kriminalne preiskave. Obstajajo dokazi, da se takšna pooblastila za nadzorovanje zlorablajo proti ljudem, ki so vključeni v organiziranje mirnih protestov in sodelujejo na njih.

Sodišča so v veliki meri podprla pravico do svobode zborovanja in združevanja. To pa se utegne kmalu spremeniti, saj leta 2017 sprejeta reforma sodstva resno spodkopava neodvisnost sodstva, saj ga je podvrгла političnemu vplivu in nadzoru.

Sodniki na Poljskem doživljajo politične pritiske. Tisti, ki se niso podredili reformi, že poročajo o nadlegovanju, vključno z disciplinskimi postopki. Ta je doletel tudi sodnika Dominika Czeszkiewicza, potem ko se je v sodbi zavzel za pravico mirnih protestnikov. Amnesty je povedal: »Zelo težko je delati v takih razmerah. Ne morem se boriti proti celemu sistemu. Ne vem, kdaj, od kod in od koga bo priletel naslednji udarec.«

Več v poročilu *The Power of 'the street': Protecting the right to peaceful protest in Poland*, AI Index: EUR 37/8525/2018. Poiščite ga na www.amnesty.org.

POGOVOR Z NOVO SODELAVKO ŠOLE ČLOVEKOVIH PRAVIC MLADINSKE SKUPINE KOT UČILNICE AKTIVNEGA DRŽAVLJANSTVA

PETRA ZALOŽNIK JE PO IZOBRAZBI SOCIOLOGINJA KULTURE IN PEDAGOGINJA, MODERATORKA, TRENERKA IN VODJA DELAVNIC. PROSTI ČAS PREŽIVLJA S SINOVOMA, NAJRAJE V GORAH ALI NA IZLETIH PO TUJINI. Z AMNESTY INTERNATIONAL ZAČENJA SODELOVATI PRI PROJEKTU START THE CHANGE.

V tem projektu partnerji iz 12 držav pripravljamo nov pedagoški model aktivnega vključevanja mladih v reševanje planeta, preprečevanje revščine in zagotavljanje miru. Na podlagi povezovanja lokalnih deležnikov, predstavnikov lokalne uprave in šol bodo mladi poskušali reševati težave v svojem lokalnem okolju.

Na katerem področju boš sodelovala z Amnesty?

Delo začnem znotraj projekta Start the Change, kjer bom odgovorna za delovanje mladinskih skupin, projekt pa je veliko obsežnejši, saj vključuje tudi delo z učitelji in mladinskimi delavci, usposabljanja v Sloveniji in v tujini, pripravo gradiv, ki se bodo uporabljala v več državah Evropske unije ter druge aktivnosti v povezavi s cilji trajnostnega razvoja. Vendar bodo omenjene aktivnosti izvajali drugi, jaz pa bom delala z mladinskimi aktivističnimi skupinami, ki se oblikujejo v petih različnih krajih v Sloveniji. Dela se res veselim, ker mlade jemlje resno, kot sogovornike. Super se mi zdi, da razmišljamo o tem, kaj lahko naredimo mi sami, da mlade podpremo in jim damo možnost, da so aktivni in se udeležujejo. Občutek imam, da se bodo skozi te mladinske skupine tisti mladi, ki želijo, res lahko angažirali. Ker imam izkušnje s pristopi vključujočega vodenja, kot so metoda kroga, svetovna kavarna idr., bom čim več uporabljala te pristope, ki bodo omogočili vsem udeležencem, da soustvarjajo proces in iščejo rešitve.

Torej verjameš, da mladi lahko spremenijo svet?

Mlade jemljem kot kredibilne sogovornike in velikokrat citiram Ghandija, ki je rekel: »Bodi sprememba, ki jo želiš videti v svetu«. V skladu s tem definitivno verjamem, da lahko tudi mladi sprožijo spremembe, tako pri sebi kot v svetu. Poleg tega pri mlajših udeležencih na srečanjih opažam neobremenjenost in drznost, ki ju pri starejših ni več toliko, zaradi česar večkrat vidimo, kaj se ne da, kot pa kaj se da. Tudi koordinaciji pri partnerskih šolah in v mladinskih centrih delujejo zelo zagnani in proaktivni, kar je v projektu, kjer mlade želimo opolnomočiti za aktivno udeleževanje, skoraj nujno.

V preteklosti si že izvajala podobne aktivnosti z mladimi ...

Ja, res je, vendar do zdaj nikoli nisem imela priložnosti, da bi eni skupini mladih lahko posvetila toliko časa. Mladinske skupine, kjer tokrat želim biti bolj facilitatorica kot pa učiteljica, se bodo namreč srečevale vso šolsko leto, kar omogoča poglobljeno delo na temah, ki bodo mlade v tisti skupini zanimalo. Takšnih priložnosti je v izobraževanju malo. Sploh zunanji izvajalci, ki pokrivamo določene teme ali pa izobraževalne pristope, kot so različni participatorni pristopi, imamo redkokdaj priložnost za takšno poglobljeno delo. Po navadi pridemo na šolo ali v mladinski center enkrat, pa še takrat s časovno omejitvijo in z veliko temami, ki jih je treba predelati v kratkem času. Zato se mi zdi daljši časovni razpon pri delovanju mladinskih skupin izjemno dragocen.

Samo Selimović in Petra Založnik z Amnesty s koordinatorko Dijaškega doma Vena Piona Stašo Benko (desno).

Kaj misliš, da so težave, s katerimi se ukvarjajo mladi udeleženci v svojih okoljih?

V tem šolskem letu bom oblikovali pet različnih skupin mladih v petih različnih slovenskih krajih na petih različnih šolah, dijaških domovih in mladinskih centrih. Udeleženke in udeleženci ne bodo imeli popolnoma prostih rok glede področja, na katerem želijo delovati, zaradi projekta moram namreč paziti, da bomo ostali povezani s cilji trajnostnega razvoja. Ti cilji so zelo raznoliki in vključujejo takšne, ki s človekovimi pravicami nimajo neposredne povezave, kot npr. trajnostno gospodarjenje z gozdovi, vključujejo pa tudi takšne, ki so neposredno povezani s človekovimi pravicami, kot je npr. zavzemanje za enakopravnost spolov ali pa napor za izkoreninjenje revščine. Zato je težko napovedati kakršne koli zaključke ali ugibati, s katerimi temami se bodo mladi največ ukvarjali, zagotovo pa jih bomo v tem obdobju opremili z znanjem in veščinami, s katerimi bodo znali sami nasloviti zelo raznolike izzive, povezane s trajnostnim razvojem lokalne skupnosti. Sodelavci na Amnesty ves čas zelo poudarjajo pomembnost vključujočega poučevanja in opozarjajo tudi na pomembnost delovanja v lokalnem okolju, s čimer se sama zelo strinjam. Posebno pozornost bom zato posvetila tudi temu, da ne pozabijo, da so ves čas vpeti v svoje okolje, da lahko globalne težave naslavljajo tudi lokalno, da so del skupnosti, na katero lahko vplivajo in v kateri lahko za svoje cilje najdejo tudi zaveznike, zato bodo mladinske skupine na nek način tudi učilnice aktivnega državljanstva.

12. avgusta, na mednarodni dan mladih, se je s Petro o mladinskem delu pogovarjal Samo Selimović, mladinski delavec na projektu Start the Change.

START THE CHANGE

MEDNARODNO RAZVOJNO SODELOVANJE SLOVENIJE SLOVENIA'S DEVELOPMENT COOPERATION

CSO-LA/2017/388-169 : a project co-financed by the European Commission

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

URAD REPUBLIKE SLOVENIJE ZA MLADINO

POT OB ŽICI 2018

MAJA SMO ZNOVA SODELOVALI NA POTI OB ŽICI, KI SMO JO TUDI LETOS POPESTRILI Z IZREKI O ČLOVEKOVIH PRAVICAH. NA SOBOTO, KO POTEKATA TEK TROJK IN POHOD, SMO NA KONTROLNIH TOČKAH KOSEZE, FUŽINE IN LIVADA TER V SREDIŠČU LJUBLJANE ZBIRALI PODPISE POD TRI AKTUALNE PETICIJE.

V Kosezah smo vabili k podpisu peticije za MILPAH, gibanja honduraškega staroselskega ljudstva Lenca, katerega zemljo ogrožajo gradnja ogromne hidroelektrarne, rudarjenje in drugi interesi uničili. Zaradi svojega boja so tarča napadov in nadlegovanja. Na Fužinah smo se zavzemali za našega kolega iz Turčije, častnega predsednika turške Amnesty, ki je bil do takrat zaradi svojega dela za človekove pravice po krivici zaprt že več kot leto dni; na Livadi pa za Hanan Badr el-Din iz Egipta, ki išče moža, ki je, kot preštevilni drugi, izginil v rokah egiptovskih varnostnih sil, zaradi česar je oblastem trn v peti. Na informacijski točki v središču mesta smo zbirali podpise za vse tri. V petek pa smo na treh kontrolnih točkah mlade pohodnike s spremljevalci pričakali s predstavitvijo naše Šole človekovih pravic.

Eden od citatov na Poti ob žici je bil tudi od naše ustanoviteljice Suzane Dewa – primerno za zaznamovanje letošnjih 30 let slovenske Amnesty.

Mestna občina
Ljubljana

ZBERITE PODPISE ZA MILPAH!

ZA STAROSELSKO LJUDSTVO LENCA V HONDURASU JE ZEMLJA NJIHOVO ŽIVLJENJE. VENDAR JO BODO GRADNJA OGROMNE HIDROELEKTRARNE, RUDARJENJE IN DRUGI INTERESI UNIČILI. PROSIMO VAS, ZBERITE PODPISE POD SPODNJO PETICIJO – V SVOJEM OKOLJU, MED LJUDMI, KI JIH POZNATE – VSAK PODPIS ŠTEJE.

MILPAH je gibanje omenjenega staroselskega ljudstva iz La Paza, ki se bori proti temu. Da bi zaščitili svojo zemljo, kljubujejo podlim kampanjam, grožnjam s smrtjo in fizičnim napadom – njihovi napadalci pa le redko končajo na sodišču. To, kar se jim dogaja, je nekaj običajnega za aktiviste v Hondurasu, enem najbolj nevarnih krajev na svetu za staroselske in okoljske aktiviste.

Nekateri so dovolj srečni, da preživijo. Drugi ne: Berta Cáceres iz sorodne organizacije, ki se je borila proti gradnji jezusa za hidroelektrarno, je bila leta 2016 umorjena. Oktobra 2015 je bila članica MILPAH Ana Miriam Romera noseča 24 tednov. V hišo so vdrla oboroženi moški, ki so iskali njenega moža, in jo pretepli. Januarja 2016 so ji hišo požgali. Julija 2016 sta moška grozila, da bosta ubila njenega prijatelja Martina Gómeza. Vendar se MILPAH ne vda. »Nimamo orožja, nimamo denarja,« pravi Martín. »Vendar imamo svoj glas ... in tako smo prišli že daleč.«

PODPIŠITE PETICIJO PREDSEDNIKU HONDURASA.

Dear President
I call on you to publicly acknowledge the vital work of MILPAH, the Independent Lenca Indigenous Movement of La Paz, and give them the protection they demand. This protection is what is required of your government by the precautionary measures issued by the Inter-American Commission on Human Rights. MILPAH is at the forefront of the struggle against huge hydroelectric, mining and other interests that are out to exploit their land. They brave smear campaigns, death threats and physical assault to protect their environment, yet their attackers continue to walk free. This is not acceptable.
Yours sincerely

Spoštovani predsednik,
pozivam vas, da javno priznate pomembno delo MILPAH, neodvisnega staroselskega gibanja Lenca, in jim omogočite zaščito, ki jo zahtevajo. Nudjenje zaščite od vaše vlade zahtevajo tudi preventivni ukrepi, ki jih je objavila Med-ameriška komisija za človekove pravice. MILPAH je na čelu boja proti močnim interesom na področju hidroelektrarn, rudarjenja in tudi drugih, ki želijo izkoriščati njihovo zemljo. Da bi zaščitili svoje okolje, se zoperstavljajo kampanjam klevetanja, smrtnim grožnjam in fizičnim napadom. A njihovi napadalci ostajajo svobodni. To ni sprejemljivo. S spoštovanjem

Ime in priimek	Podpis	E-naslov*	Več info o peticiji**	Emnesti**

* Vpišite svoj e-naslov, če želite prejeti pomembne nove informacije glede peticije, ki ste jo podpisali, ali brezplačne e-novice Emnesti. Emnesti pošiljamo nekajkrat na mesec. Od prejemanja se lahko kadarkoli odjavite. Vašega e-naslova ne bomo posredovali nikomur in ga bomo uporabili le za to, kar boste označili. Prosim, pišite čitljivo!
** Naredite kljukico ali križec le, če želite prejeti dodatne nove informacije in/ali se naročiti na Emnesti.
Prosim, pošljite nam izpolnjene peticije na Amnesty International Slovenije, Dunajska 5, Ljubljana (do 30. septembra 2018).

SPLOŠNA DEKLARACIJA ČLOVEKOVIH PRAVIC

18. člen

19. člen Vsi imamo pravico, da mislimo, kar si želimo, da to tudi povemo in da delimo svoje ideje z drugimi ljudmi.

20. člen

21. člen Vsi imamo pravico sodelovati v vladi svoje države. Vsakemu odraslemu človeku mora biti dovoljeno, da izbere svoje voditelje.

22. člen Vsi imamo pravico do doma, dovolj denarja za preživetje in zdravniške pomoči, ko smo bolni. Glasba, umetnost, obrt in šport so nekaj, v čemer imamo pravico uživati vsi.

23. člen Vsak odrasel človek ima pravico do službe, do pravičnega plačila za svoje delo in do vključitve v delavski sindikat.

24. člen Naša pravica je, da si odpočijemo od dela in se sprostimo.

25. člen

26. člen Vsi imamo pravico do izobrazbe in do končane, brezplačne, osnovne šole. Imeti moramo možnost, da se izučimo za poklic ali izkoristimo vse svoje spretnosti. Naši starši imajo pravico izbrati, kako in česa se učimo. Morali bi se učiti o Združenih narodih in o sposobnostih razumevanja z drugimi ljudmi in spoštovanja njihovih pravic.

27. člen

28. člen

29. člen Tudi do drugih ljudi imamo obveznosti in braniti moramo njihove pravice in svoboščine.

30. člen Teh pravic in svoboščin nam ne more odvzeti nihče!

To je poenostavljena verzija Splošne deklaracije človekovih pravic. Na www.amnesty.si/sdcp70 najdete povezavo na njeno celotno besedilo.

Uporabljene ilustracije so iz slikanice **Vsi se rodimo svobodni**, ki je pri založbi Didakta izšla pred 10 leti, ko smo skupaj zaznamovali 60 let od sprejema Splošne deklaracije človekovih pravic.

SPLOŠNA DEKLARACIJA ČLOVEKOVIH PRAVIC

1. & 2. člen

Umjetnik: John Barrowgham

3. člen

Umjetnik: Bill Daily

4. člen

Umjetnik: Kerly Paul

5. člen Nihče nas nima pravice raniti ali mučiti.

6. člen Pravica vsakogar je, da ga ščitijo zakoni.

7. člen Zakoni so enaki za vse. Pravični morajo biti do vseh.

8. člen

Umjetnik: Ole Klosecke

9. člen Nihče nas nima pravice brez utemeljenega razloga zapreti v zapor, nas zadrževati v njem ali pa nas poslati iz naše države.

10. člen Če nam sodijo na sodišču, mora biti to sojenje javno, brez vplivov in nasvetov kogarkoli od zunaj.

11. člen

Umjetnica: Polly Dunbar

12. člen Nihče ne sme poskušati škodovati našemu dobremu imenu. Nihče nima brez tehtnega razloga pravice vstopiti v naš dom, odpirati naših pisem oziroma vznemirjati nas ali naše družine.

13. člen Vsi imamo pravico v svoji državi iti kamorkoli hočemo in potovati v tuje dežele, kadar si to zaželimo.

14. člen

Umjetnik: Hung Sung Dam

15. člen Vsi imamo pravico pripadati neki državi.

16. člen Vsak odrasel človek ima pravico do poroke in družine, če si to želi. Moške in žene imajo enake pravice, ko so poročeni in ko se ločijo.

17. člen Vsakdo ima pravico imeti stvari ali si jih deliti s kom drugim. Nihče pa nam ne sme ničesar vzeti brez tehtnega razloga.